

SEBŐK FERENC:

MEGJEGYZÉSEK AZ 1518-AS ÉV ESEMÉNYTÖRTÉNETÉHEZ^x

A dolgozat II. Lajos uralkodásának egy évét vizsgálja, különös tekintettel a török hadszíntér eseményeire. Az ország politikai és katonai vezetőinek manőverezési lehetőségeit árnyaltabban megközelítve újszerű megállapításokra jut.

A központi hatalom Mátyás halálával kezdődött dezintegrációja II. Lajos trónra kerülése után újabb lendületet vett. Csak idő kérdése volt, hogy az egyre agresszívebb török birodalom mikor szánja el magát a döntő támadás megindítására. II. Lajos országlásának első felében a törökök figyelme elsősorban keletre és Egyiptomra irányult. A magyar végvidék térségében gyakorlatilag álló háború alakult ki, melynek során mindkét fél ért el sikereket, de a törökök rendkívüli szívósággal küzdve módszeresen felőrölték a magyar védelmi vonal ellenállóképességét. Ezekben az esztendőkből /Mátyás halálától egészen 1521-ig/ névleg "béke" volt a hadviselők között, de ez csak annyit jelentett, hogy nagyobb hadjáratra nem került sor. A mindkét részről űzött portyázás, zsákmányolás mindennapos volt. Ha a törökök más hadszíntéren kívántak nagy erőkkel felvonulni, akkor hátukat "békeajánlattal" biztosították, s hogy a megteendő békeajánlatnak nyomatékot adjanak, a határ közelében elhelyezett török csapatok fokozták nyugtalanító tevékenységüket.

x A dolgozat teljes terjedelemben megjelent az AETAS 1986/3- as számában. / a szerk./

Mivel a II. Ulászló által megkötött béke lejárt, 1518 elején a boszniai pasa Jajca, a magyar védelmi vonal egyik oszlopa, elfoglalásával próbálkozott, de Beriszló Péter idejében felmentette a szorongatott helyzetben lévő végvárat.

A tavaszi budai országgyűlésre érkező török követ békét ajánlott, de ezúttal visszautasításra talált. 1517-ben ugyanis X. Leó pápa a cambrai-i kongresszuson öt évre békét hirdetett a keresztény uralkodók között, hogy fegyvereiket a pogányok ellen fordítsák. 1518-ra keresztes hadjáratot terveztek, amelynek terveit a pápai követ már a tavaszi országgyűlés előtt átadta a királyi tanácsnak. Az országgyűlésen hangadó főrendek jelentős külföldi pénzsegélyben és katonai támogatásban bízva elutasították a török békeajánlatot.

Mint hogy ezen az országgyűlésen a rendek nem tudtak megállapodásra jutni, illetve a főrendek törvényeit a nemesség nem fogadta el, Tolnára új országgyűlést hívtak össze. Itt már a tényleges hadbavonulásról intézkedtek, mivel a törökök portyázó akciói tavasszal és nyár elején sem szüneteltek. A seereg gyülekezését szeptember 29-re Bácsra tűzték ki.

A szakirodalom korábbi megítélése szerint a nemesség nem kívánt komolyan hadba szállni, ezért tették ilyen későre a gyülekezés időpontját. Ennek azonban számos tény ellene szól. A magyar fegyverek 1526 előtt és után is több alkalommal sikeresen vették fel a küzdelmet a török ellen az őszi-téli időszakban is. Véleményünk szerint a rendek ténylegesen hadjáratra kívántak indulni, ha nem is támadásra, hanem inkább elhárító harcokra készülve. A főrendek is fegyveresen szándékoztak levonulni Bácsra bandériumaikkal, mivel olyan hír terjedt el, hogy maga a szultán készülődik Magyarországra.

ellen. A források szerint szeptember 29-én Bácsón mind a főrendek, mind a nemesség fegyveresen és nagy számban jelentek meg. Ezután azonban még-sem hadjáratra indultak, hanem végzések alkotásához fogtak. Ezt az alábbiakkal magyarázhatjuk; szeptember végére nyilvánvalóvá vált, hogy a tervek ellenére külföldről sem számottevő katonai, sem anyagi segítség nem érkezett, ráadásul újabb török követ jelent meg négy évre szóló békeajánlattal. A rendek tudatában voltak annak, hogy az önálló katonai fellépés komoly eredményeket nem hozhat, viszont ha békét kötnek, akkor jövőre sem fognak külföldi segítséget kapni. Ezért a halogatást választották; a török követ ajánlatát nyiltan nem utasították el, de a békét sem kötötték meg. A bácsi katonai erődemonstráció tehát elérte a célját, mivel általános török támadás helyett török békeajánlat érkezett. Egy esetleges támadással csak fölöslegesen provokálták volna a veszélyes szomszédot, ezért a jövő évi külföldi segítségben bízva /a törvények megalkotása után/ hazavonultak.

A békekötésre a következő évben került sor, amikor is a császárválasztás kötötte le az európai uralkodók figyelmét. A belpolitikai életben a nádorválasztás körüli huzavona osztotta meg az erőket, ezért tanácsosabb volt elfogadni a török ezúttal három évre szóló ajánlatát, amely egészen Szulejmán trónra léptéig biztosította Magyarország számára a fegyveres béke állapotát.